

Doing a Bradbury

Ivo Mijland

Passend Onderwijs is wat mij betreft niet dat we kinderen passend maken aan het onderwijs. Ook niet dat we ze bijslippen, vlak schuren of aflakken. Passend Onderwijs is dat we passend samenwerken met unieke niet meetbare kinderen en ouders. Dat we kinderen het gevoel geven dat ze nodig zijn, dat ze erbij horen en dat ze ons iets te bieden hebben. Niet zoals we ze willen hebben, maar zoals ze zijn. Inclusief wat bij hen hoort. Diagnoses als ADHD, PDD-NOS en ODD zijn daarin wel richtingaanwijzers. Niet om de ander te objectiveren, maar juist om de ander meer recht te kunnen doen in een werkelijke ontmoeting. Passend Onderwijs gaat niet op zoek naar gebreken, maar naar mogelijkheden. Je moet kinderen recht doen in plaats van ze recht te willen maken.

'Doing a Bradbury!' Kent u die uitdrukking? Deze ontstond na de miraculeuze winst van een gouden medaille door shorttracker Steven Bradbury in 2002 in Salt Lake City. Bradbury leek niet in staat ooit zo'n prestatie te leveren. Zijn leven werd overschaduwd door twee ernstige schaatsongelukken, die hem dicht bij de dood brachten. De ene keer verloor hij vier liter bloed, de andere keer brak hij zijn nek. Maar Bradbury krabbelde beide keren wonderwel op. In 2002 was hij lid van de Olympische selectie, als shorttracker. Met het nodige geluk (tegenstanders die gediskwalificeerd werden of ten val kwamen) werd de finale van de 1000 meter bereikt. In die finale lag hij een halve baan op achterstand. Kansloos. Maar toen gebeurde er iets wat niemand had kunnen bedenken. Alle schaatsers die voor hem lagen, vier in totaal, vielen in de laatste bocht. Daardoor kon Bradbury ondanks zijn achterstand als eerste finishen. Goud!

In plaats van de som leverde ik een gedicht in bij de wiskundeleraar.
Hij zei: 'Ik snap je niet'.
Ik zei: 'Dan staan we quitte.'
(Bron: Erik van Os)

Doing a Bradbury: iets bereiken tegen alle verwachtingen in! Mocht u denken: 'Dat is gewoon geluk, hij was immers niet de beste schaatser', dan zijn de woorden van Bradbury ook goud waard. Bradbury gaf na afloop namelijk aan dat hij inderdaad niet de beste benen had, maar ook dat hij gezien had dat de vier anderen onder extreme spanning stonden. Het waren de topfavorieten, waar de hele wereld naar keek. Bradbury verwachtte de kans op een valpartij, schaatste op veilige afstand van de strijdende kanshebbers en kon zo voorkomen zelf slachtoffer te worden van de valpartij. Hij won goud, niet omdat hij de beste schaatser was, maar omdat hij andere talenten inzette die in de topsport van pas komen.

Naar verwachting

Als je ergens echt in gelooft, dan heb je kans om het onmogelijke te bereiken. Maar ook: als anderen in je (blijven) geloven kun je makkelijker je doelen bereiken. Rosenthal en Jacobsen deden in dat kader een nogal

opzienbarend onderzoek in 1968. Ze maten het IQ van kinderen. De scores werden aan de leerkrachten meegegeeld. Echter, de meldingen die Rosenthal en Jacobsen deden klopten niet. De kinderen kregen een willekeurige score toebedeeld en niet de score die bij hen hoorde. Na een jaar gingen de onderzoekers kijken wat het effect was op de ontwikkeling van kinderen. Wat bleek: kinderen die het 'geluk' hadden dat ze een hoge score gekregen hadden, hadden zich veel beter ontwikkeld dan de kinderen die een lage score toebedeeld hadden gekregen. Als je tegen een leraar zegt dat een kind iets niet goed kan, gaat de leraar het kind met minder verwachting begeleiden waardoor het beeld van niet kunnen vanzelf een beetje beter gaat kloppen... Geen vertrouwen, dan ook geen Bradbury. Zonder verwachtingen geen hoop. Passend Onderwijs is wat mij betreft kijken naar kinderen vanuit het perspectief dat elk kind – net als Steven Bradbury – goud kan behalen in het leven. Maar dan moet je wel geselecteerd worden. Want als je niet mee mag doen, wordt het wel heel lastig om prijzen te behalen in je leven. En het is ook handig als je als kind mag ontwikkelen wat je goed kunt, in plaats van energie te verliezen in het repareren van je tekortkomingen.

Invloed op de psyche

De laatste decennia hebben we meer en meer de neiging om het kind door middel van diagnosticering als een meetbaar object te omschrijven. Soms zijn er zelfs van A tot Z uitgewerkte behandelprotocollen binnen de hulpverlening, waarin stapsgewijs staat wat goed is voor een kind. We lijken meer en meer last te krijgen van het syndroom van IWWGVJI (ik weet wat goed voor jou is). Binnen Passend Onderwijs dreigt daar een groot risico: want als Passend Onderwijs betekent dat we kinderen met een diagnose van hun diagnose af willen helpen, dan stort het bouwwerk vermoedelijk snel in. We willen kinderen dan passend maken, passend binnen het systeem.

Passend Onderwijs zou veel meer moeten zoeken hoe het systeem passend kan worden voor kinderen die divers zijn. Anders gezegd: verander je het kind of bekijk je de context waarin kinderen samenkomen?

We moeten kijken naar wat kinderen nodig hebben, maar vooral ook wat ze te bieden hebben. En ook naar wat ze te vertellen hebben. Want veel gedrag dat weg te schrijven valt binnen een diagnose, komt ook in beeld naar aanleiding van gebeurtenissen die in het leven pijn doen. Kinderen die te maken krijgen met een vechtscheiding laten op school nogal eens probleemgedrag zien.

Ook kinderen die met rouw te maken hebben communiceren vaak niet rechtstreeks. Ze benoemen hun verlangens niet, maar laten in gedrag zien dat ze verlangens hebben. Onrecht is een uiterst hardnekkige voedingsstof voor gedrag. Rechtvaardigheid trouwens ook. Daarmee zijn we weer terug bij de onmeetbare binnenkant van mensen. Je kunt drukte, teruggetrokkenheid, agressie, angst, afwezigheid en verdriet dus in allerlei categorieën plaatsen. Je kunt rubriceren om dingen te begrijpen.

Maar er zijn zoveel elementen van invloed.

Pathologie is in de psychologische dimensie iets van het brein, een afwijking van de hersenen ten opzichte van de hersenen van een ander. Maar pathologie is ook een methodiek waarin mensen, door het familiesysteem aangespoord, de neiging hebben om met gedrag niet

rechtstreeks te communiceren over een groter probleem. In de documentaire 'Van de straat' (NCRV) is te zien hoe jonge mensen gedrag vertonen dat past in de DSM-5, onder de kop verslavingsstoornissen, gedragsstoornissen en eetstoornissen. Jonge mensen, die er alles aan doen om gezien te worden. Wat bijzonder is, is dat het kijken naar de betekenis van het gedrag een nieuwe dimensie geeft. Zijn ze alleen verslaafd of verdoven ze hun pijn die eenzaamheid heet? Zou de pathologie zich ook hebben ontwikkeld als hun ouders, in liefde verbonden, voor rechtvaardige zorg en begrenzing gezorgd hadden? Diagnoses wekken de suggestie dat het bij pathologie om een objectieerbare werkelijkheid gaat. Die suggestie botst met één van de vijf axioma's van communicatiedeskundige Paul Watzlawick: 'Wat voor de een waar is, hoeft voor de ander nog niet waar te zijn'. Een heldere gedachte, want mensen zijn immers uniek. Diagnoses maken van de mens echter een object. Je bent dan een depressief mens. En al metend zijn daar er meer van. De diagnose valt dan samen met de persoon. Maar zijn tien depressieve mensen allemaal hetzelfde? Of zijn het tien unieke mensen die last hebben van depressieve gevoelens. De voedingsstof voor de depressie is voor elk kind uniek.

Ik geloof dat deze kinderen er vooral iets aan hebben als we als school ons richten op het unieke van elk kind en niet de kinderen categoriseren en objectiveren. Het is dan wel belangrijk om als school de diagnose depressief te kunnen vermoeden, maar vervolgens de ander te ontmoeten in zijn unieke zijn, zijn unieke geven en zijn unieke verlangens en worstelingen. De diagnose is dan geen omschrijving van een object, maar een hulpmiddel om een ontmoeting tussen mensen te hebben.

Kinderen hebben rechten

In artikel 3 van het 'Verdrag inzake de rechten van het kind' staat dat het belang van het kind voorop moet staan. In het kader van Passend Onderwijs ligt er een grote kans voor scholen. Kinderen hebben in dit kader recht

op een passende onderwijsplek. We moeten ons dan dus richten op wat ze kunnen en ze niet gaan begeleiden in hun 'disorders'. Als we ons richten op de pathologie, kunnen we rekenen op meer in plaats van minder pathologie. Ons verwachtingsmanagement is dan namelijk gericht op wat de kinderen niet kunnen. Ze kunnen niet stilzitten, kunnen niet luisteren en kunnen niet goed rekening houden met anderen. Passend Onderwijs mag wat mij betreft niet die kant op gaan, omdat we ons bij deze zienswijze niet richten op de belangen van het kind, zoals ook omschreven in de 'rechten van het kind', maar op de belangen van de leraar die met het kind werkt. Hij heeft er immers baat bij als hij geen of weinig last heeft van de tekorten bij kinderen.

Als we kinderen in het kader van Passend Onderwijs echt recht willen doen, dan zetten we niet ons belang maar het belang van het kind centraal. En ik geloof dat kinderen er vooral belang bij hebben dat ze zich mogen richten op het ontwikkelen van talenten en mogelijkheden. Als ze mogen zijn wie ze zijn. Als kinderen die anders zijn. Mooi anders. Als kinderen met een talentvolle binnenkant die achter alle vormen van gedrag schuilgaat. Die liefdevolle binnenkant krijgen we te zien, als we geloven in hun liefde. In hun kansen. In hun zoektocht naar rechtvaardigheid. In hun verlangen om ertoe te doen. Kinderen verlangen naar groepsleiders die in ze geloven. Groepsleiders die – of er nu sprake is van een diagnose of niet – het kind recht willen doen door het anders zijn te

In mijn lezing over psychopathologie en de DSM-5 laat ik sinds kort een filmpje zien van een driejarig meisje dat onhandig en raar met haar ogen knip-pert. Ik vraag aan de zaal: 'Welke stoornis heeft dit kind als we onze waarneming koppelen aan de DSM?' Vrij snel komt de diagnose 'ticstoornis' uit verschillende hoeken. Ik ben dan even stil en zeg: 'Dit is mijn dochter Sterre. Ze oefent in knipogen.' Meestal gaat er dan een lach door de zaal.

omarmen in plaats van het te problematiseren. Als kinderen ervaren dat ze recht gedaan wordt in plaats van dat ze het idee hebben dat ze recht gemaakt worden, krijg je recht terug. Als jij gelooft in het kind, gaat het kind vanzelf terug geloven. In jou en in zichzelf, op weg naar goud. Doing a Bradbury!

*Ivo Mijland (1969) is auteur van onderwijsboeken, waaronder het onlangs verschenen 'Ik ben toch té gek! Een positieve kijk op Passend Onderwijs'. Hij werkt als trainer voor Ortho Consult en is onder andere opleider voor de opleiding 'Contextuele leerlingbegeleiding'. Hij werkte veertien jaar als docent, mentor en leerlingbegeleider op verschillende scholen, van praktijkonderwijs tot atheneum.
Fotografie: Felix Meijer*

